

LA CRISI POLÍTICA CATALANA DE FINALS DEL SEGLE XVI. ELEMENTS COMPLEMENTARIS

per Valentí Gual Vilà

Introducció

L'objectiu del present article és aportar uns elements afegits que completen el panorama de la crisi política de finals del segle XVI. Diversos autors han apuntat i abundant en el progressiu deteriorament de les relacions entre la monarquia hispànica, centrada en la figura de Felip II, i les institucions catalanes, significadament la Diputació del General o Generalitat, en els darrers quinze anys del segle XVI, període que separa les Corts de 1585 i 1599.

Amb el concurs de la documentació conservada a l'Arxiu de Poblet, estem en condicions d'afegir dades interessants. Seran extretes d'una sèrie de cartes del temps en què l'abat Oliver de Boteller fou diputat eclesiàstic de la Generalitat i, per tant, el president de la institució. Básicament, les lletres es refereixen als anys 1596-1597, dintre del segon trienni de mandat. Un document, tot i que datable cap a 1597, fa esment directe, i molt interessant, al període 1587-1590.

Com es podrà llegir més amplament, hem localitzat tres temes clau, vertebrats al voltant de les divuitenes, i, de forma més extensa, de la provisió reial de la castellania d'Amposta en favor d'una persona no catalana i de l'aldarull provocat per les reformes al Palau de la Generalitat, enteses d'una altra manera per la Cort.

Sumari estat de la qüestió

Eva Serra ha assenyalat que entre 1588 i 1593 va tenir lloc el primer conflicte obert, definit i directament polític entre Catalunya i la monarquia hispànica. Cada vegada es feia més difícil destriar entre les competències de la monarquia (regalies) i les de la Generalitat. L'origen del contenciós fou l'atac del virrei, o lloctinent, a la jurisdicció fiscal i política de la Generalitat, en nom de les regalies. Foren lloctinents durant aquell període Manrique de Lara y Girón, comte de València (1586-1590), Pere Lluís Galceran de Borja (1590-1592), Bernardino de Cárdenas y de Portugal, duc de Maqueda i marquès d'Elx (1592-1596) i Lorenzo Suárez de Figueroa y Dormer, duc de Feria (1596-1598).

La dura guerra a la Ribagorça, el 1588, va donar el punt de sortida. La inspecció trienal de la Diputació sobre el consistori anterior va decidir processar, acusant-lo de frau fiscal, Joan de Queralt, diputat militar del trienni vençut. En les corts del 1585, Joan de Queralt s'havia significat com a estret col.laborador amb els magistrats de la monarquia. Per tant, es pot entendre l'afer com una represàlia. El

processat va posar recurs davant l'Audiència, aquesta el va acceptar i va bloquejar la inspecció. Va passar a ser veu comuna que hi havia relació clientelar entre Joan de Queralt i determinats jutges. Mentre Queralt era empresonat per la Diputació per frau, l'Audiència, per la seva banda, obrí processos. El Consell de Cent va fer costat a la Generalitat, mentre el Consell d'Aragó proposava d'enviar soldats a Catalunya. Finalment, tot s'acabà amb un sobreseïment per ambues bandes.

En el trienni 1591-1593 s'obrí una altra crisi política, coneguda com l'afer Joan de Granollacs, cavaller, diputat militar de la Generalitat en el trienni 1590-1593. A inicis del 1591, el diputat va protagonitzar un sorollós i dilatat contenció entre la corona i la Diputació del General. Era membre d'una divuitena, és a dir, una comissió de diputats encarregada de les finances i redreç del General. El 24 de maig del 1591 el virrei el va voler empresonar, i dictà una ordre de captura que havia de complir un algutzir reial en ple carrer de Montcada. Hi va haver un avalot de cavallers i menestrals, al crit de "Visca la Generalitat contra los traïdors de la terra". Així fou impedit l'empresonament de Granollacs, que es va fortificar per espai d'un any, gairebé, a la Diputació. El ressò de la rebel·lió de Saragossa, el setembre del 1591, acabà d'exasperar el virrei, que va multiplicar el nombre de processaments i empresonaments. El març de 1592, Granollacs i els seus partidaris abandonaren la casa de la Diputació i romangueren escàpols en diversos indrets del país. L'any següent, una ambaixada de la Diputació, secundada aviat pel Consell de Cent, intercedí davant el nou virrei. L'any 1595 van ser alliberats alguns diputats empresonats, però la plena rehabilitació de Granollacs no arribaria fins a les Corts de 1599.

L'origen, el paper i la importància de les divuitenes queda netament explicat per Ernest Belenguer: en les Corts de 1585 la Generalitat aconseguí "la creación de comisiones delegadas de las Juntas de Brazos (reunió dels braços de corts sense el rei), las conocidas divuitenes, formadas por dieciocho miembros. Mas, estos últimos, en lugar de vigilar estrechamente a los diputados del General, colaborarían con ellos en la toma de decisiones políticas. Y en este cambio de matiz, a la hora de entender el funcionamiento y composición de las Juntas de Brazos y las delegaciones correspondientes decantadas abiertamente hacia el país, se encuentra la llave del problema y del choque entre los ministros del Rey y los de la Diputación". En les crisis per raons de competències jurisdiccionals entre rei i Generalitat del període 1585-1593, "pronto la Corona se dió cuenta de que la Divuitena e incluso las Juntas de Brazos sólo servían a los intereses de unos diputados cuyo poder podía controlar la elección de los miembros que se integraban en aquellas". Per això el Rei va suspendre les divuitenes el 1593 i no tornaren a ser habilitades fins el 1599.

Així, l'any 1593 la monarquia suspenia les lleis de 1585 i intervenia les insaculacions, és a dir, el sistema d'elecció a sorts dels càrrecs públics. La repressió

obria una "clivella inèdita" (Serra, 52) entre Catalunya i la monarquia. La Diputació va perdre, de moment, la vella disputa respecte a guardar la seva independència fiscal i política. No va ser fins al maig del 1597 que la monarquia va concedir un perdó general pels fets de 1591-1592, tot pensant seriosament en la celebració de corts a Catalunya, que haurien d'esperar fins a Felip III, el 1599.

L'abat de Poblet, diputat eclesiàstic

L'abat de Poblet Oliver de Boteller (1583-1598) fou, en dos triennis (1587-1590 i 1596-1599), diputat eclesiàstic de la Generalitat. Altisent (459) informa que el 1588 desplegava una activitat orientada al sanejament de la Diputació "quant als abusos comesos per unes junes anomenades divuitenes, en minva de l'autoritat dels diputats". L'abat va passar quatre mesos a Madrid i va fer saber a Felip II que no tornaria a la Generalitat mentre l'afer no estés arranjat. I ho va complir, fins que el 1589 un decret reial atorgà allò que l'abat volia. Segons sembla, l'abat va ser denunciat "per haver recorregut al rei sobre els abusos comesos pels divuitens". La finalitat que se seguia amb la denúncia era "atemorir talment els altres diputats que, passés el que passés, ningú no recorregués, i els abusos, fossin quins fossin, poguessin anar continuant". En el tema de les divuitenes les opinions d'Altisent divergeixen de les de Serra i Belenguer. No endebades són formulades en una etapa en què els estudis sobre la qüestió no estaven tan desenvolupats com en l'actualitat. De tota manera, cal retenir l'actuació de l'abat i president en contra de l'actuació de les divuitenes.

Sobre el segon trienni com a diputat d'Oliver de Boteller, Altisent apunta diversos fronts de conflicte. El bienni 1596-1597, l'abat hagué d'afrontar el rei i el nunci en la qüestió que preocupava tot el General, relativa al fet que el Gran Mestre de Malta contravenia les Constitucions de Catalunya concedint comandes del Principat a cavallers aragonesos i valencians", en lloc de catalans. El mateix Felip II havia instat que fos concedida la batllia de Miravet al castellà d'Amposta, que no era català. Segons Altisent, "la demanda de Felip II quedà en suspens".

El 1597, els diputats van haver de fer front a una denúncia calumniosa. Succeí que havien ordenat que es fessin obres al Palau, amb l'objectiu d'estendre'l vers la llavors petita plaça de Sant Jaume. L'ampliació fou encomanada a Pere Blai i la façana principal de l'edifici havia de donar a la plaça, en lloc de al carrer del Bisbe. Segons Altisent (460), "una intriga deguda als forasters que rodejaven el lloctinent reial donà lloc a una ordre superior de suspensió de l'edificació". Van fer creure al rei que el Palau s'estava fortificant, en lloc d'engrandint. I Felip II, el 31 de març de 1597, ordenà la paralització de les obres. El virrei malparlà de l'abat, que en aquella ocasió era absent. La Generalitat va enviar a Madrid una lletra, el 22 d'abril, portada pel canonge Joan Sentís i el mateix Pere Blai. El recurs féu efecte i sembla que tot "no era més que una venjança per una reclamació que havia fet la Diputació

en un afer que dolia molt als representants de Madrid" (Altisent, 460). Finalment, l'efígie de l'abat perserverà i trancendí el contenciós, esculpida com està a la façana del Palau.

La documentació Pobletana

A l'Arxiu de Poblet, a l'amari II, calaix 34, es conserva el "Memorial de las cartas más importantes q(ue) ha escrito a graves personas de las encomiendas de St. Juan y otros negocios de la misma calidad el señor Abbad de Poblet, siendo diputado del reyno. Adviertese que aunque algunas dellas van en mombie de todos los diputados, el método es suyo y su señoría las ha compuesto".

L'afer de les divuitenes

* 1597 (circa)

Carta de l'abat Oliver als diputats en què demana el reintegrament del sou de catorze mesos d'un trienni, el primer, en què havia estat diputat eclesiàstic. Conté una interessant notícia dels problemes causats per les divuitenes el 1587-1589 (que motivaren una anada de l'abat a la cort de Felip II), així com un esment a l'epidèmia de pesta de 1589, que féu traslladar el General de Barcelona a Vic i prorrogar el consistori.

"Molt Illes. Señors.

Fra don Francesc Botaller y de Oliver (sic), abbat de Poblet, lo corrent trienni deputat ecclesiàstic del Gen(er)al de Cat(alun)y, fou també deputat del mateix Gen(er)al lo trienni 1587, y regí i serví lo càrrec y offici de deputat ab tota integritat de bon administrador del Gen(er)al, y ab contínua residència en la present ciutat y casa de la Deputació del primer dia de agost dit any 1587 fins a 18 de matig (sic) 1588, com clarament consta y se entén de totes les scriptures fetes en aquest temps en dita casa de la Dep(utati)ó, y assenyaladament en les continuades en lo llibre de deliberations.

Dit die de 18 de matig, per causa de les varíes oppinions entre dep(uta)ts, oïdors y 18as. (divuitenes), labors eligides per les coses del Gen(er)al, que concorregueren y de les differènties y disscentions grans quen resultaren, lo dit abbat de Poblet, veent occularment la usurpatió que les 18as. havien fet y cada die feyen de la autoritat y poder dels deputats, y molt encaminada y ja avansada la total perditio y ruïna no sols del Gen(er)al mas encara de tot lo Prin(cipa)t, y havent provat obviar a estos mals ab deguda forma y modo de bons advertiments seus, consells, vots y parers, com també appar en dit libre de deliberations, y altrament, no podent remediar tant gran mal per aquest medi ni per lo del lochinent g(ener)al y reyal consell, de què tingué degut cuidado, se sentí obligatíssim de anar, com, segons li era permès, anà, ab ses pròpies despeses al Rey Ne. señor, y a sa Magt.

representà y referí tot lo que havia passat y passava en la Deputatió, perquè de sa reyal mà si posàs degut remey.

Y essent ben rebut per sa Magt. fou servit detenirlo en sa reyal cort cerca de quatre mesos, après dels quals, ab licèntia de sa Magt., tornà en son monestir y no pogué tornar a exercir son càrrec de dep(uta)t perquè sempre augmentaven y anaven en pior los dits mals, fins a 7 de febrer de 1589 que, per orde de sa Magt., foren assentats y remediats.

En tot lo qual temps de lanada de dit abbat fins al die de dit asento y remey, ni après fins a 15 de juliol de aquest matex any, dites 18as. no donaren loc a que dit abbat pogués tornar en lo survey y exercici de son càrrec y offici de deputat, com també apar en lo matex libre de deliberations.

Y essent fets en aquest die de 15, ab voluntat de la 18a. que últimament lo impedia, los actes que en lo matex libre són continuats, fou avisat lo dit abbat de poder venir. Qui en continent se posà apunct y en camí de venir de Poblet a esta ciutat de Barcelona per fer dit son càrrec y offici de Deputat ecc(lesiàst)ic, y no pogué arribar per ser ab certitud avisat de la gran contigió de pesta que ja lavors se era descuberta en la ciutat, y de tractarse de porrogar lo con(sisto)ri de la Deputatió en altra part sana, y axí se detingué.

A 27 del dit mes de juliol fou feta la porogatió per a 15 de novembre del mateix any en la ciutat de Vic, y per deliberació dels condeputats de dit abbat y dels oïdors de comptes, fou lo matex abbat certificat ab carta de deputats per a que acudís allà, conforme esta carta y axí u féu; y residí y serví son càrrec de dep(uta)t en dita ciutat de Vic tot lo temps que allí residí lo consistori.

Y tornat en Barcelona, per estar ja sana en lo mes de marts del any 1590, continuà sa residència y survey de son càrrec, haventse sempre en tot ab la mateixa integritat y continuació ques dita.

Y desta manera acabà son trienni ab molt applauso de la Deputatió y de les ciutats de Barcelona y de Vic y de tots los qui tractaven en lo Gen(er)al.

Y per les justes causes que lavors concorrien, y per los torbs y impediments de altres grans contentions que lo trienni après immediatament succeiren, y per les discòrdies y varies oppinions que en lo trienni proppassat en lo con(sisto)ri de la Deputatió són estades, ha deixat de demanar fins ara lo salari ordinari de les terces de son offici de Deputat que li són degudes de tot lo dit temps de 18 de matig 1588 fins a 27 de juliol 1589 que lo con(sisto)ri fou porrogat com és dit.

En lo qual temps per dita iusta causa anà en la cort de sa Magt. y estigué, com és dit, ab propis gastos seus per benefici molt gran del Gen(er)al y del Principat, y no per cosa alguna ni de son monestir ni de altri.

Deduint ara dit abbat de Poblet totes les dites coses a notítia de Vs. Sa. Sors, condeputats y señors oïdors de comptes, suplica sien servits, attesa la dita sua justa detentió y causa, y altrament, deliberar y manar ésserli pagades totes les terces y porrates que de dit salari de deputat del Gen(er)al en dit trienni 1587 li són degudes de tot lo dit temps de 18 de matig 1588 fins dit die de 27 de juliol 1589, com axí sie de justícia y sie servat en la Deputatió en casos de otras absèntias de deputats que no foren més justes ni de maior raó que la de dit abbat de Poblet".

L'afer de les comandes de Sant Joan

* 1596, octubre, 1

L'abat Oliver escriu al nunci del Sant Pare sobre les comandes de Sant Joan.

"La suerte de haver salido diputado deste Principado ha sido desgraciada, pues en poniendo la mano en el gobierno se ha encontrado con la indignación de V. Illma., cosa tan pesada como es razón sea procediendo de un ministro apostólico tan preeminente (y hablando propriamente del mismo Padre y pastor universal de la Yglesia de Dios) y de un señor mío tan estimado, cuyo contento y gusto tengo obligación anteponer a las cosas que más se pueden estimar desta vida.

De manera que si la causa o razón de la dicha indignación fuera particular mía, la olvidará y enterrará su memoria, más como es común y universal de un Reyno, no está en manos de los que contribuimos en el gobierno o administración del General cedir ni parar en la prosecución de los expedientes que más fueren a propósito para defensión de la justicia tan fundada como tiene este Principado.

Aunque estando el negocio de las encomiendas en el estado que está, no consiente haver de tener tanto cuidado de su justicia como relevarle de los peligros y daños que por razón de los escándolos de particulares se le van disponiendo.

Y en esto insistimos mis condiputados y yo con mayor consideración, acudiendo a lo más necesario, buscando algún buen medio con que se mitigassen los ánimos de los naturales y se templasse el ardor de la indignación que tienen de ver que con tanta desigualdad los estrangeros les toman y arrebatan el pan de las manos.

Y es esto tan propio de n(uest)ro officio en este caso y tan obligatorio, haviendo ley establecida dello, que no nos consiente de ninguna manera parar ni dejar de proseguir el discurso de la causa hasta su ultimada conclusión y definición sin aventurar lo que más podemos.

Y siendo esto tan cierto como lo que más lo es, tengo por dificultosíssimo poderse continuar los procedimientos comenzados por V. Illma. sin caer en los inconvenientes y peligros señalados, que teniendo el fundamento en voluntades tan varias como de un reyno la esperança ha de ser de la propria calidad que su principio.

Por cuya razón las leyes divinas y humanas en casos desta suelen tener muy particular consideración por no encontrarse con difficultades tan odiosas y peligrosas de parar en daños irreparables.

Y pues no ay causa ni razón de parte de nuestra nación que la haga indigna del beneficio de tan sancta y común disposición como la dicha, antes ay muchas que convencen deversele por su gran fidelidad, obediencia y devoción particular a la Sancta Sede Apostólica entre todas las del mundo.

Justo es que por los dos respectos V. S. Illma. se incline a hazerle merced y usar con ella la benignidad y clemencia que su christiandad y nobleza de V. Illma. prometen.

Y tenga por bien de entretener este negocio con la prudencia ordinaria para que se pueda procurar algún buen medio para escusar tantos daños, de manera q(ue) todo se componga a gloria de Dios y bien de entrabbas partes.

Certificando a V. Illma. que este es el proprio desseo de su Santd. como patentem(ente) descubren las q(ue) van con esta y a este fin se hazen particulares devociones y todas las diligencias necessarias para alcançarse con las cuales se abreviaran a V. Illma. las molestias y pesadumbres q(ue) semejantes oppositiones traen y todos quedaremos descansados y muy obligados a reconocer toda la vida tan singular beneficio, que perpetuará la memoria a n(uest)ros successores como cosa tan digna de recordación y de un príncipe tan officioso y benévolο".

* 1597, maig, 7

Des de Campillo, el Rei a la universitat de Miravet. En fan còpia. Felip II mana donar possessió de la castellania d'Amposta a una persona no natural de Catalunya, fra Jerónimo de Fosses.

"Haviendo nombrado el gran maestre de Malta y convento de la religión de la Religión de S. Juan a fray don Hieronimo de Fosses castellán de Amposta, para essa baylia de Miravet y lugares de Batea, Corbera, el Pinell, Pobla de Maçaluca, Benicenet, Ginestar y Rasquera, con los miembros a ella tocantes conforme más particularmente entendereis por las bullas y otros recaudos q(ue) por su parte os seran presentados, os encargo y mando que para q(ue) cessen los procedimientos que el nuncio de su Sant. en essos mis Reynos de España tiene empeçados a executar contra essa villa y baylia, deys al dicho fray don Gerónimo de Fosses o a la persona q(ue) su poder tuviere, la possessión della, no embargante que no sea natural desse Principado, y q(ue) por los doctores de la Real Audiencia del no se le ayan entregado las executoriales que hasta aquí se ha acostumbrado".

Al marge esquerre, llegim: "hase de advertir q(ue) su Magd. escrivió otra carta a las mesmas universidades de 27 de abril, pero no iba tan cargada com esta, y por esso no la he puesto".

*1597, maig, 31 (hi ha la minuta i, també, la carta autògrafa de l'abat)

Des de Barcelona, resposta dels diputats al Rei.

"Avent vist, per les cartes que V. Magt. ha manat escriure als llochs de les encomandes de S. Juan de la castellania de Amposta y altre que al pnt. estan vaqués, la violació de tantes constitucions, pragmàtiques reals, capítols de cort que V. Magt. ab gran solemnitat ha jurades y ab tanta rahó y acostumada prudència fins al dia de vuy observades, no podem deixar de estar affligidíssims veent que, havent sempre los de aquest Principat acudit al servei de V. Magt. ab la fidelitat matexa que nostres predecessors naturals del sobredit, no merescam la matexa clemència, justicia i mercè que aquells meresqueren, essent tan naturals a V. Magt. y pròpies de son real offici y càrrec.

Y quant més se va considerant lo manament que V. Magt. fa als sobredits llochs que donen la posesió als comanadors proveïts per lo gran mestre de Malta, no obstant que no sien naturals del sobredit Principat, ni ajen obtengut executorials dels doctors del Real Consell, més nos llastimam de nostra desgràcia e infelicitat, que havent aquest Principat dexada la pretensió de tota la causa en mà de V. Magt. y havent perdut per ço grans occasions ab les quals poguera estar en millor estat que al pnt. se troba, no sols ajam de perdre la confiança més certa q(ue) podíem tenir de alcançar nostra justícia en aquest particular dels procehiments del nunci apostòlic tan nulls y tan defectuosos, com may altrament se sien fets, però enca-rra la gràcia y mercè de V. Magt., pus per a valer als aragonesos y valencians en la causa que és pròpria de la Sancta Sede apostòlica, vulla consentir y admetre que los medis de aquest favor sian tan perjudicials a la justícia natural y a la conciència de V. Magt. y al bé públic de aquesta desdichada província.

Essent notori que lo manament ques fa als llochs sobredits, ademés que és inusitat y insòlit y may oit ni entès en lo passat ni present, remou de son propri asiento lo govern, privilegis, ordinacions del sobredit Principat, confón y anichila tota cosa.

Y per ser axí, considerant quan impròpri sia a la General protectiò que los prínceps han de tenir ab sos vasalls sens diferència alguna y a la equitat comuna, no podem persuadirnos q(ue) una desigualtat tan gran y tan singular puga procehir de un ànim tan pio y recte y generós com de V. Magt., sinó que deu ser alguna affectiò desordenada de alguns ministres que ab lo nom de V. Magt. havent de fer en tots sos consells démonstració de les condicions sobredites tan necessàries en via de ley y de govern a qualsevol príncep, quant més a un monarcha tan gran com V. Magt. volen proseguir les segones intencions.

Però no és just que en ningun temps, especialment en aquest que la edad de V. Magt. se va agravant y deu confirmar lo amor que sempre en sos felices dies ha mostrat a tots sos vasalls, consenta ni permeta se fasen uns agravis tan manifests

y tan perjudicials com los que resulten de dites lletres, per los quals ajam de restar los naturals de aquesta fidelíssima província tan affligits y cuydados y forsats quant se insistís (lo que nos pot creurer) a anar tots junts llastimats a postrarse als reals peus de V. Magt. o dexar totalment sa natural pàtria, pus en cas de electió seria millor assò que consentir una ley tan pesada com seria haver de viure sens aquelles q(ue) tan sanctament foren fetes, restant despullats de les prerogatives q(ue) ab serveys tan calificats sos predecessors havien molt justament alcançades de la gratitud, nobleza y generositat dels sereníssims reys de immortal memòria y de V. Magt.

Y per a representar a V. Magt. tot lo que en aquest particular sens offereix, havem resolt procurar ab la major instància que podem, que lo Archebisbe de Tarragona, com a pare y pastor universal de aquest Principat, vaja davant V. Magt. perq(uè) ab sa relació authoritat y bondat reste V. Magt. desengañat dels enganys que les personnes interessades hauran referit per a poder millor executar ses segones intencions".

* 1597, maig, 31 (hi ha la minuta i, també, la carta autògrafa de l'abat). La minuta porta data de 2 de juny.

Carta de l'abat a Cristòfol de Mora sobre el mateix tema.

"Como yo me tengo por tan criado de su Magd. como los que más lo son, me hallo obligado en cosa de tanto peso coma la de las encomiendas de St. Juan, a representar a V. S. lo que entiendo de los ánimos de tantos caballeros y gente más principal desta província para que se lo refiera.

Porque entiendo, según lo que puedo colegir de las ordinarias congregaciones que sobre esto se tienen, en la qual concurren muchas personas de los tres estamentos, que ninguna cosa han visto los que son que cause tan gran sentimiento como las cartas que su Magd. ha mandado escrevir a los lugares de las encomiendas de St. Juan por razón de los mandamientos en ellas contenidos de intolerable error, por quanto por ellos se deshaze toda la máquina del governo, y se abullen todas las leyes del Principado, y confunde la justicia y se quita la authoridad de sus oficiales y consejeros.

Y siento mucho que digan que es invención de algunos ministros, y los osan nombrar, que se mueven por intereses particulares.

Y no tengo duda q(ue) insistiendo su Magd. en esto será posible vaya grande parte de los más calificados a los pies de su Magd. a pedir justicia en un caso tan grave.

Y quanto a lo que toca a los mandatos del nuncio, siendo tan defectuosos como son y teniendo tantas nullidades y los de acá seguridad que no pueden ligarles, entiendo que no obedeceran, haviendo specialment recurrido a su Santd. Juz-

gue pues V. S si es justo que por diferencias entre vasallos y cosas que no le tocan se aventure la authoridad de su Magd. y se abra tan evidentemente camino a otros inconvenientes.

Y aunque no se pueda dudar de la fidelidad de tan fieles y antigos vasallos, es necesario, en razón tan justa como tienen y agravio tan evidente, recelar el juicio de Dios y su indignación, pues por otros casos desta calidad y menores la ha señalado en otros reynos con grande rigor.

Y siendo tan importante la sobredicha consideración para la conservación de los estados, pues el mayor y más principal fundamento del estado es hacer justicia y no hacer agravios, como V. S. sabe harto mayor que yo.

No sería acertado fundar punto ni authoridad en una cosa tan dudosa y de tan mala consecuencia para todos".

* 1597, juliol, 1

Carta dels diputats als ambaixadors que eren a Madrid. El tema de la comanda amenaça de derivar en una excomunió. El nunci havia cregut que el General no volia resoldre la qüestió i que passava temps per impedir que tiressin endavant les censures.

"Fem maravella los de aquest consistori que lo Illm. nunci aja pretès, segon se entén, que haver nosaltres comès a V. Ms. haver de entendre, considerar y admetre de part nostra lo modo y medis que per sa Illma. o altrament los fossen representats més a propòsit per a compondre les pretensions diferents de les parts en lo negoci de les encomandes, és estat per a differir la publicació y prosecució de les censures y no perquè pretengam effectuar y cumplir lo que havem escrit y promès.

Si bé no podem entendre la rahó y causa que de aquest pensament pot haver tingut, majorment essent tan propri de personnes que tenen a son càrrec coses públiques haver de attendre sinó a son descàrrec y a la justícia y a rellevar los danys e majors inconvenients en los progrés dels negocis, y procurar que los medis ab que pretenen alcançarla sian més efficazes y de menys perjudici.

Y sabem q(ue) no obstant que tenim la consciència tuta y segura, tots los que defensam la part y pretensió tan justa de aquest Principat y nostres adherents, de no haver encorregut ni poder encòrrer en la excomunicació y censures, ni havernos aquella pogut lligar ni privar de les gràcies, prerogatives y sufragis de la Sta. Yglésia, no pot deixar la dita publicació y prosecució delles causar tots aquells danys que ordinariàment(e) les accompanyen y seguien a les personnes que habiten les terres ahon se publiquen, generalment que són tant majors quant és major la multitut compresa en lo districte. La terror de les quals, encara que siam certs que essent la condició de aquest negoci dels quens obliguen ab jurament y sentència de excomunicació ipso facto a oposarnos a la contradicció y de la justa pretensió

q(ue) han tengut nostres predecessors y nosaltres tenim, és bastant per a fernes estar cuidadosos y angustiats, no sols per lo rezel que en les coses perplexes sol representar y formar la conciència temerosa, més encara per la gravedad y autoridad de la Sta. Sede Apostòlica de ahon procehexen.

Y pus lo señor nunci no ignora que los naturals de aquest Principat desde sa fundació en la fe an estimat la autoritat y obediència de la Sancta Sede y de sos ministres sobre totes coses, y que los pnts. no havem degenerat un punt per la divina bondat de nostres antecessors, com és públich y notori, y que estan en terra tan cathólica ahon habiten tan gran número de personas religioses, zeloses y doctes y expertes en drets, no estaria en mà dels diputats sustentar cosa que fos contrària al sobredit, en tan evident detriment de ses ànimes y desreputació general del Principat.

Rahó és que crega de nosaltres que desijam molt de veres assentar aquest negoci y que no tenim en nostre ànim spècie alguna de fictió, a bé que no tingam en n(ost)ra mà per estar obligats ab jurament y sentència de excomunicació, com està dit, per rahó de nostre offici a pasar los llímits en aquest y altres casos que per leys municipals y altres statuts nos són prefigts. Lo ques deu molt considerar en aquest negoci tan molesto, en lo qual se ha descubert tan viva passió de moltes personnes que ab gran detriment dell, y Déu sab si de ses conciències, han volgut affavorir y esforçar la pretensió dels adversaris ab excés. Lo qual nos redobla la obligació a haver de procehir ab major rezel y tento per a diffugir los llaços y cauteles quens tenen circuysts.

Y posat cas que sentint-nos agraviats y violentats per rahó dels procehiments y censures tan defectuosament declarades y proseguides, procurassem, com havem procurat y procuram segons de dret nos és permès, en defensió del nostre dret lo remey tan ordinari de sa Santd. y de la Sancta Sede, a la qual deuen recórrer los agraviats y opprimits quasi ad matrem ut eius uberibus nutrientur autoritate defendantur et a suis oprresionibus releventur quia non potest nec debet mater oblivious filium suum, no faríam injúria al Ill. nunci, ni per ço restaria sa Illma. engañat, sinó molt authorizat y rellevat de tantes molèsties com té de les parts y adherents a elles y justificat de la presumció que aquesta part ha pogut tenir, resultant dels procehiments tan apresurats que argüexen alguna inclinació de voluntat i favor en benefici de la part adversa, dexant apart lo impediment que fan per a obtenir lo únic remey i redimir la nostra vexació.

Més no obstant lo sobredit y que sabem certíssimament que sa Beatitud ha oyda la nostra quexa y declarat son ànim de pare verdader envers nosaltres y aquest Principat, ab gran demonstració de pietat y amor paternal y delir de provehir de remey opportú, no havent pogut obstar les moltes contradictions que en emulació nostra moltes personnes principals han fet en favor dels adversaris, com entenem q(ue) en aquest punt deu ser proveït, dihem a V. Ms. y ordenam q(ue) de

part nostra prometan a sa señoria Illma. que nosaltres nos offerim promptes per oyr y tractar qualsevol tracte rahanable que voldrà, per fer-nos tanta mercè com señala manar-nos representar, com ya escriguérem a V. Ms. certificant (lo) que lo ques conclourà serà tan rato y stable com la cosa que més ho és, segons se deu prometre de personnes de nostra condició.

Y per major descàrrech nostre y satisfactió sua, ordenam a V. Ms. que li lyan aquesta nostra carta, en esta o altra llengua que entenga vertida per V. Ms., perquè entenem que essent sa Illma. tan gran prelat y tan zelós de la authoritat de la Sta. sede, tan pio y noble en son procehir, considerant la rahó que per nostra part milita y la humiliació y afecte ab que hu supplicam, y que per nosaltres se ha fet lo ques podia sens restar-nos ningun genero de escrúpol en haver dexat de fero, confiam quens farà la mercè tan desijada, la qual estimarà aquest Principat perpètuament quan sia estimada la major que pot haver rebuda en lo passat".

Carta que és fora del memorial, però que reproduim ací atenent a la seva possible cronologia.

* 1597 (post. juliol, 1)

Els diputats a V. S., qualificat de príncep. En tarja de classificador s'apunta que pugui ser Felip III, el duc de Feria o Cristóbal de Moure. Sobre la comanda de Sant Joan. Ja han oït excomunió.

"Trobantse los naturals de aquest Principat repellits de la gràcia y clemència de son Rey natural y Señor, pus havent tantes vegades supplicat a sa Magt. fos de son real servey no permetre que alguns ministres ab fins particulars, valentse de son real nom y authoritat, affavorissen tan públicament la part dels aragonesos y valencians en lo negoci de les encomandes de St. Juan, essent cosa tan justa, tan deguda y tan precissa de bon govern, tan odiosa y perjudicial la desigualtat dels prínceps ab sos vasalls en semblant genero de negoci com és aquest ques ventila en tribunal ecclesiàstic, no han pogut, per molt que u ajen procurat, alcansaro, són forçats, veentse molestats y casi opprimits sens rahó alguna ni occassió que per sa part se sia donada en deservey de sa Magt. descubrir als ministres tan preeminentis, affavorits y exalsats que tenen tan en sa mà lo millor remey que poden desijar com V. S. la afflictio que per rahó de la vexació que se ha intentat ferlos ab los manaments de dites encomandes de la castellania de Amposta y altres per la possessió delles, segons consta de les lletres reals que són estades despedides en 25 de abril y set de maig, los quals anichilen del tot les leys y resos del sobredit, y postren la authoritat tan necessària de son llochtinent y real consell, y remohuen totes les coses de son fonament.

Y pus V. S. entén també com altre qualsevol quant se deuen estimar les leys pròpies, prerrogatives y gràcies ab tan singulars y costosos serveys fundades y alcançades, y ab tan gran fidelitat com la dels naturals de aquest Principat

conservades tan llarch temps, restant enterat de aquesta veritat tan certa y apurada, discorrent per los inconvenients q(ue) de semblant cas poden succehir, té obligació representar-ho a sa Magt. y procurar de divertir ocassions semblants de disgust y altres molèsties, com sia lo major servey que pot fer a son Rey un príncep tan estimat y obligat com V. S., que confiats de la gran christiandat, prudència y experiència que té en lo govern general de tants estats, acorrem a V. S. en la més llastimosa occassió que podíem, descarregantnos per rahó del offici y jurament que tenim prestat y sentència de excomunicació q(ue) havem oida ab especial manament de sa Magt., moguts axí mateix del amor que naturalment tenen los vasalls a son señor natural que, fentho axí com confiam, ademés q(ue) cumplirà ab sa precissa obligació restarem perpètuament obligats al de V. S. y a supplicar a nostre señor per la vida y prosperitat que desitjam.

Y perquè ab major effecte ho fasa, lo certificam que per més censures que lo nunci publique estant tan tutos y segurs en conciència y de consell de graves doctors que no poden lligarnos ni compendren per los defectes y nullitats q(ue) patexen los procehiments, havent specialment recorregut a la sancta sede apostòlica, entenem que nons consentirà lo Principat obehir a coses tan injustes e indegudes".

* 1597

Carta autògrafa de l'abat Oliver al canonge Sentís.

"P(er) a exir de tanta molèstia com teníem del negoci de les encomandes, avem tingut a bé de humilarnos y rendirnos a la obediència de la Sta. Sede Apostòlica, y concordarnos ab la part adversa en la forma q(ue) V. S. veurà ab los papers q(ue) van ab esta, q(ue) són la suplicació q(ue) per nostra part se donà al auditor y la forma de la absolutió q(ue) concertàrem y pactàren ab ell, la qual féu de consentiment y ap(ro)bació de les dos parts ab les p(ro)testacions y salvetat que contenen is resaven les dites parts, y de tot se conclogué en presència del sr. duc de Feria, assistint-hi lo auditor y totes les parts, de les quals prengué sa Exa. paraula après de averhi agut molta contradicció y varietat en lo tracte.

Y perq(ue) tenint paraula del nuncio q(ue) sempre q(ue) nosaltres obeísssem nos absoldria, y q(ue) tendria per rahó y constant tot lo q(ue) lo auditor faria, lo y demanam V. M. acudirà a ell ab lo tracte a la mà y li dirà de n(ost)ra part lo que avem fet y q(ue) p(er) sa part cumpla lo que té offert.

Y estarà advertit q(ue) la absolutió a de venir llisa y sens compositió, y entendrà ques deu pagar p(er) cada hu dels que an de ser absolts ab discretió y de manera que no u entenguen los de la casa del nunci, pus se trobaran exemplars per nou, perquè lo auditor diu q(ue)s an de pagar dos ducats castellans p(er) home y vint ducats p(er) cada universitat, encara q(ue) assò no és del tracte.

Après daçò donarà la carta de sa Mag(esta)d al secretari Gacol o al príncep o a qui veurà ques deu donar, y informarà de tot lo que passa, donantlos còpia si serà menester de tot, ab tal que nos remeta res al concell d'Aragó p(er)què no serviria sinó sols de impedir, y lo meu si no és altre q(ue) procurar que sa Mag(esta)d no fassa sinó intercedir y p(er) la conclusió, puix no y resta sino la ap(ro)bació del nunci, la qual en si ia és feta p(er) aver donat lo poder al auditor.

Solicitarà carta del rey p(er) a Roma y del nunci segons llargament se demana y és contengut en lletres còpia de les quals enviam a V. M. y un memorial de mà del señor don Miquel Alentorn, sobre lo qual dit señor escriurà a V. M. més llargament.

També farà lo mateix ab don Pedro de Médicis y ab los demés, y señaladament ab lo sr. secretari Gacol. Totes les demés lletres q(ue) veurà, donarà, y p(ro)curarà lletres de favor. Lo demés se remet a la sua bona discretió.

Més advertim a V. M. q(ue) los de Tortosa tenen así a Francesc Gil ab p(ro)cura de instar al auditor q(ue) nons (no ens) absolués q(ue) no tornassem a ensacular los que desensaculararem p(er) causes prou diferents de les que ells informaren al nunci y al concell de Aragó. Y posant-ho lo auditor en lo tracte se resolgué assí que de ninguna manera se podria admetre, axí p(er)q(uè) la part altra q(ue) en son lloc ensacularèrem té dret adquirit, com p(er)què és cosa pròpria daq(ue)st tribunal offerírem q(ue) demanant ací los de Tortosa sa justícia serien oyts y sis offeria occasió de gràcia ne tendríem memòria y axí foren exclusos del tracte. Y en cas q(ue) volguessen minorar alguna cosa ab lo nunci, lo desenganyem q(ue) ans se romprà tot q(ue)s consenta altre del que està pactat. Guarde Menseñor a V. M.

Entenem assí q(ue) en aq(ue)xa cort està un cònsol de P(er)piñà y demana q(ue) volguésssem encarregar a V. M. lo affavorís de part n(ost)ra, y axí diem a V. M. que en tot lo q(ue) demanarà que toque el reparo y fortificació y aiuda p(er) a la necessitat que té aquella vila o fassa en nom del General, p(er)ò en coses de interessos de personnes particulars ni altrament fora del sobredit q(ue) resulte en preiudici de ningú no volem q(ue) de ninguna manera los valga ab nostre nom".

* 1597 (circa)

"Probas y defensa en dret sobre la nullitat de censuras proferidas per lo llm. Sr. nunci de sa Santd. a Espanya contra los diputats de Cathalunya, sobre lo fet de las comandas de la castellania de Amposta y altres sis dintre los límits de Cathalunya".

L'afer de les obres al Palau de la Generalitat.

El tercio tramès al Rosselló

* 1597, març, 24

Des de Madrid, carta del Rei als diputats sobre l'obra de la Diputació.

"Dipputados. He entendido que para ensanchar la casa dessa dipputación y hazer mayor ornato en ella se han comprado y derribado todas las casas q(ue) ay desde ella a la plazuela de St. Jayme, y porque haviendo de ser esta obra tan grande y costosa conviene que la traça della sea muy açertada, y por este respecto holgaré de verla antes que se comience a poner mano en ella, escrivo al duque de Feria, mi lugarteniente y capitán general, que os la pida de mi parte en la forma que del entendereis y assí os encargo y mando lo hagais y se la entregueis para que me la embie, y entretanto que yo responda a ello no se pasará adelante en la obra, que en ello me servireis".

* 1597, abril, 23 (hi ha la minuta)

Des de Barcelona, resposta dels diputats al Rei.

"Per la de V. Magt. de 24 de mars quens donà lo duch de Feria, llochtinent, entenguérem la voluntat de V. Magt. en lo que ha respecte a la fàbrica comensada en la Dipputació de la part de St. Jayme. Y encara que manarnos V. Magt. se sobresegués en la fàbrica sia different del que los sereníssims reis predecessors y V. Magt., ensembs ab la cort general, han diposit y observat en lo que toca a la libera administració del General de aquest Principat y del styl ordinari de no impedir la dita administració que ab tantes constitucions, capitols y privilegis és concedida als dipputats, haventse los dits predecessors y V. Magt. abdicada la potestat de poder dispondre ni ordenar altre del que ells hauran diposit y ordenat en lo exercici de son ministeri, segons q(ue) de temps immemorial és rebut y observat, considerant la gravedat del càrrec que davant V. Magt. nos és estat fet per rahó de dita fàbrica y notable infamació de tot lo Principat, tractant-nos los qui u han representat a tots de mal intencionats e infels, pus segons per ací ses pubblicat han assegurat que feyem una fortaleza ab torres per a fortificarnos en la casa de la Dipputació, cosa indigna de nostra naturaleza, havem tingut a bé imo som estat forsats per a justificar la nostra sana intenció y revèncer una invenció tan diabòlica com han inventada los que per sa natural inquietut y fins particulars han volgut causar a V. Magt. cuidado y a nosaltres tan gran infamació, cedir en quant podem en alguna manera a nostron dret en fer parar la obra fins tant estiga V. Magt. plenament informat y assegurat del que pasa.

Y no res menyss, no obstant que havem donat la traça al duch de Feria segons ordena V. Magt. en sa real carta, per major satisfactió y benefici de tot lo negoci, havem resolt enviar la matexa per lo doctor Joan Sentís, canonge de la santa Yglésia de Lleyda, y a Pere Blasi (Blai), architector y mestre major de la fàbrica, dels quals entendrà V. Magt. ab més particularitat lo que axí en disculpa nostra com en la calitat y condició de la fàbrica hi haurà.

Rebrem singularíssima mercè los mane oyr y donar a cada hu dells en a relació quels tocarà fer lo crèdit que la nostra humil supplicació y la sua bondat merexen

y despedidad ab la brevetat possiblem y perquè pugue una fàbrica de tanta necessitat y authoritat proseguirse ab la brevedat posible y ab sa relació y escriptures entendrà V. Magt. que los q(ue) tenim aquest govern de la dipputació no merexem lo apellido que nos han volgut donar tan perjudicial, ni ésser reputats de V. Magt. en menys faels que los que més ho són en tots sos estats".

*1597, abril, 23 (hi ha la minuta)

L'abat de Poblet al Rei sobre el mateix tema. Esment a l'amabaixada del canonge Sentís i de l'arquitecte Blai a Madrid. Demana al Rei que el duc de Feria, virrei, no s'interposi en el tema.

"La obligación precisa que tienen los hombres honrados de estimar su buen nombre y aborrecer y detestar la infamia, specialmente en materia de infidelidad, haze muy justo el sentimiento y afflictión q(ue) tengo de ver q(ue) haviendo tenido V. Magd. noticia de mi proceder y de averle servido a costa de la propria salud y hacienda de mi abbadia, aya creydo tan diabólica invención com han tenido los que por sus fines y respectos particulares han procurado e insistido hacer representar a V. Magt. que por orden de los dipputados, particularmente mía, se fabricava una fortaleza para hacer y fomentar conventículas en la plazuela de S. Jayme, segúن que haver V. Magd. mandado embiarles la traça y parar la fábrica, no haviendo acostumbrado hazer en otras ocassiones que se han offrecido de otras fábricas tan sumptuosas como esta lo persuade teniendo los dipputados bastante poder para las cosas de su ministerio por los predecesores de V. Magd. concedido y por V. Magd. aprovado sin haverlas de consultar.

Yo no sé como poder mejor assegurar a V. Magd. de mi sana intención en las cosas de su servicio, que la que mis obras y la larga experiencia que dellas se ha podido tener aseguran.

Y si esto se estimara en lo que merece bastará entender V. Magd. que yo era dipputado para pensar que lo que se le escrivía era invención de gente apasionada, quanto más que mis condipputados y oidores son tan zelosos desto y tan attentados en lo que se offrece del servicio de V. Magd. como ayan sido los de todos los precedentes triennios desde q(ue) la Dipputación es fundada.

Justificará esta verdad con el cumplimiento que se requiere la relación q(ue) sobre esto haran a V. Magd. el doctor Joan Sentís, canónigo de Lérida, acompañando de Pedro Blasi, fabriquero, y la propia fábrica que muestra bien distintamente la falsedad de la información en quanto a la fortaleza y del gasto y costa que puede hazer harto menor de lo que han representado.

Y pues la prueba de nuestra intención y persecución es tan evidente, justo es que V. Magd. la mande publicar a todos y al duque de Feria, su lugarteniente y capitán general, que no se entremeta en esto sino que dexé proseguir a los

diputados, pues no es inferior la condición de los que lo somos al presente q(ue) de los pasados de otros tiempos que han fabricado quando ha convenido, como sería si la obra parava por muchas razones".

Carta que està fora del "memorial" i que insertem ací conservant l'ordre cronològic.

*1597, agost, 7

Des de Barcelona. Els diputats, i en el seu nom l'abat Oliver, al Rei.

Tema: les obres del General a la plaça Sant Jaume. Queda clar que, segons els diputats, van ser tres membres dels cinc de la cúpula del Consell de Cent els que van intervenir davant el lloctinent denunciant les obres en dir que es volia fer casa forta, que hi havia massa despesa i apel.lant a criteris urbanístics. L'abat els acusa d'haver estat els mateixos que havien atemptat contra l'autoritat reial en el trienni anterior.

"Aunque la fábrica de la Diputación de la parte de St. Jayme aya tenido muchas razones de consideración que han movido los diputados a fabricarla, y se espere que aumentará la authoridad y adorno a esta ciudad, no ha carecido de la calumnia que de ordinario padecen los que tratan cosas públicas miradas de muchos con diferentes ojos, pues entre ellos no ha faltado quien persuadiese al duque de Feria que era casa fuerte y de excesivo gasto, y que devía advertirlo a V. Magd. y procurar que en su lugar se hiziese una plaza, retirando la fábrica atrás.

Y aunque el dicho Ducho pudiera y deviera informarse desto de los diputados para poder escrivir con certinidad a V. Magd. lo que en esto havía, no lo ha hecho, antes, según el proprio me dixo hablando desto, escrivió lo que no sabía creyendo que le dezían verdad.

Y como creo que por una cosa de tan poco momento como esta se entretienen el canónigo Sentís y Pedro Blasi, fabriquero, sospechando que los que han procurado el desvío y destorro querrán sustentarlo y entretenerlo para que no se pase adelante y se haga lo que los conselleres piden de la plaza que no devieran, no siendo esta opinión común de los cinco, sino de sólo tres, he querido representar a V. Magd. lo que se me offrece.

Y es que ningún capítulo de corte ni constitución obsta a los diputados para fabricar, según que siempre lo ha entendido la corte general, aprovándolo el uso antiquísimo con haver admitido haver fabricado tantas fábricas en diferentes lugares deste Principado los diputados passados, sin haverse nunca entremetido ni V. Magd. ni sus predecesores, quanto más impedido.

Y assí la novedad redundaría en nota especial de los dichos diputados no sólo del officio más aún de sus personas, y siendo yo una de ellas y la primera en

grado, siento mucho que haviendo servido a V. Magd. con tanta puntualidad en algunas occassiones, y señaladamente el trienio passado, se diesse ocasión a las malas lenguas de dezir que V. Magd. se descuydasse de quien le sirve y no estimasse tan buenos servicios en lo que es razón, pues en cosa de tan poco momento y que tan poco le cuesta para poder proseguir lo que con tanta circunspectión han comenzado, y haviendo V. Magd. entendido quan diferente sea la verdad de lo que informaron, podría causar mayor admiración.

Yo puedo certificar a V. Magd. que los que han movido esto son los proprios que causaron tantas inquietudes en aquel trienio y esforçaron los cabos, que eran tan contrarios a la reputación y authoridad de V. Magd. y que aquella propria passión les ha movido a ello.

Suplico a V. Magd. quanto puedo que pues dicha fábrica resulta en beneficio público y es decente hazerla, y en caso de excesso tienen los diputados visita para hazerselo pagar, según que en su ingresso aseguran con fianças bastantes, se sirva mandar que no se impida, pues en impedirlo no se le recrece más jurisdiction ni authoridad, y de lo contrario se le acumula nombre glorioso en quanto ama y quiere lo que es justo y estima el honor de los vasallos que tanto le aman y también le sirven".

*1597, agost, 26

Des de Barcelona, carta del General al Rei sobre el tercio que va manar el primer en socor del Rosselló davant la invasió francesa. Les lletres inicials de l'encapçalamet van ser modificades per traduir-lo al castellà.

El tercio és de 2.000 infants i té per coronel Frederic de Meca, oïdor de l'estament eclesiàstic. El General demana que cessin els altres tercios i que tornin els ambaixadors que hi ha a la cort, perquè no els poden mantenir.

En la part final de la lletra, els diputats insisteixen en el tema de les obres a la casa del General. El Rei ha pogut comprovar que allò de la casa forta era una calúmnia i confien que en el futur no es produiran més intromissions.

"Lo zel del servei de Déu y la affectiό natural que tenen los bons vasalls a son príncep nos ha convençut, en aquest ocorrent de la entrada dels francesos en lo comptat de Roselló, après de ésser estats certificats del fet per lletra particular de la vila de Perpiñà, a haver de fer la demonstraciό q(ue) un cas tan extravagant y necessitat tan urgent y precissa demanava. Y encara que ni en constitucions, ni capítols de cort, ni segons stil y costum de questa casa, se aja trobada forma per a haverla de fer ni exemplar per a poder seguir, la affectiό y amor sobredit ha suplit tota cosa y donat esfors y valor special per a revèncer lo temor de qualsevol pena y càstic que per dita rahó pogués, així per la cort general com altrament, ser nos adjudicat.

Y no obstant q(ue) aquesta nostra opinió podia pareixer singular y fins al present no sia estada approbada per los passats, lo cas tan nou y lo perill tan evident, prompte y accelerat a persuadir a totes les personnes més principals de aquesta ciutat que devia ser admessa, de manera que és estada comuna, y lo aplau-
so de haverla posada en pràctica general.

Així que concorrent les voluntats de tants ab les nostres, havem resolt de ser-
vir a V. Magt. en aquesta occassió, de nostra mera y libera voluntat, ab dos mil
infants distinguts en deu companyies, dels quals és estat nomenat per coronell don
Federich Meca, cavaller del hàbit de St. Juan, oydor de comptes del estament
ecclesiàstic, persona de notables parts y valor, y molt experimentada en lo exercici
de la milícia. Totes les personnes que tenen càrrechs segons estil de guerra y lo
stipendi y sou que sels dóna van specificades en lo memorial que va ab esta, lo
qual podrà manar veurer V. Magd.

Y perquè los gastos ques offereixen en lo entreteniment de aquest tercio són
grans, sinó excessius, avem resolt que paren y cessen los demés no tan solament
voluntaris però encara forçosos, com són los de les encomandes, y que los
embaxadors del General que per dita causa ha tants mesos que residexen en aquexa
cort sen tornen, perquè seria impossible sustentar tants cuidados, confiats que
essent los que de la guerra havem de tenir tan del servey de V. Magd. manarà
relevarnos los demés fins que aquests ajen finit.

Y al nunci que remeta aquest negoci a sa (santedat ?) perquè no anem ab tantes
prorrogacions y acabem de una aquesta tan molesta y perillosa competència que
de cadal dia va amenaçant novedats y escàndols que deuen causar rezel.

Y per ço havem tengut per cosa acertada enviar dos embaxadors a sa santedad,
q(ue) ara de nou havem elegits, per a posar lo negoci en via de justícia y seguirlo
fins a la última resolució.

Supplicam a V. Magd. affectuosíssimamente que pus de qualsevol manera que
en aquexa cort se tracte del sobredit és necessari acuda a son fi natural y al tribu-
nal propri y competent al qual toca examinarlo y decidirlo, sia de son real servey
en cosa tan justa consentir ab nostra humil supplicació y no permetre q(ue) ningú
de sos ministres procure de interposar la authoritat de V. Magd. y son real nom en
favor de la part adversa, pus no som los cathalans de deterior condició ni menys
faels vasalls de V. Magd. que los aragonesos y valencians.

Ademés de ésser tan propri a qualsevol príncep en semblants controvèrsies
entre vasalls mostrarse neutral, perquè axis conserve millor la authoritat real ys
lleven les occasions de les molèsties y altres inconvenients que semblant
desigualtat sol produhir.

Y ab lo mateix afecte supplicam a V. Magd. que pus ha vist occularment lo
engany dels qui informaren a V. Magd. que nosaltres feyiem casa fort(a) en la

Diputació y havíem empresa fàbrica de gasto excessiu, y consta evidentment haver tengut poder sempre los deputats per a fabricar en lo passat de temps immemorial, y ésser estat admès per la cort general en tot temps y approvat, no havent hi constitució ni capítol de cort que obste o reprove o llimite lo poder pera dit effecte, considere quant importa que V. Magd, seguesca los vestigis de sos predecessors y no impedisca lo quels és llícit y permès, haventse per molt justes causes los sobredits predecessors abdicada de si la potestat de entremetres en les coses del General que toquen al ministeri y exercici del offici de diputats y oydors, segons té V. Magd. jurat, perquè axí reste lo nom y fama dels que vuy ho són integre, illeso e immune de una tan detestable calúmnia y de ésser menys providós y considerats en lo delliiberat que nostres predecessors.

Y sia notori que V. Magd. no desixa sinó lo que és just, ni vol llevar a sos vasalls les gràcies y preheminències que ab tanta fidelitat y especials serveys obtingueren los naturals de aquest Principat dels sereníssims reys predecessors.

Y mane despedir al canonge Sentís y mestre Blasi, als quals donam orde que obtinguda lliència de V. Magd. sen tornen.

Havent resolt y delliiberat q(ue) dita fàbrica y fàbriques cessen al present en tant que dura la occassió, però que en acabarse la occassió sien proseguides, pus axí és de justícia y V. Magd. resta enterat de la veritat y nosaltres havem jurat de servar los styls de la Diputació y oyda sentència de excomunicació. Confiats de la rectitud y natural clemència de V. Magd, y sabent ser aquesta sa intenció y voluntat".

*s/d (post. 1597, agost, 26)

"Copia de la carta q(ue) escrivieron los señores dippdos. a su Magd. sobre el haver mandado el señor duque de Feria al coronell despedir la gente del tercio del General".

"Havent resolt de servir a V. Magd. per a occórrer a la invassió dels francesos de la vila de Perpiñà en dos mil infants, com ab la que escriguérem a V. Magd. de 26 de agost llargament referírem, procurarem que don Federic Meca, coronell del tercio, ab les companyies ques trobarien ací fetes marchàs ab prestesa a la ciutat de Girona, aont estave lo duch de Feria, llochtinent y capità general (des del 19 de novembre de 1596), y prengués orde del sobredit per a proseguir lo camí fins arribar a la dita vila o als llochs de Roselló que fossen més aptes per a la defensa, segons estava deliberat.

Però parexent al duch de Feria que segons la relació que tenia del exèrcit del enemic, o per altres respectes, no convenia que los dos mil hòmens anassen junts a Roselló, ordenà al dit coronell que despedís tan solament los mil a dit Roselló, y fes restar los otros mil en lo Empurdà, lo qual orde" (queda tallat aquí).

Bibliografia:

Altisent, Agustí: Història de Poblet. Abadia de Poblet, 1974.

Belenguer, Ernest: De la unión de Coronas a la Unión de Armas. Arco Libros, Madrid.

Serra, Eva: "Catalunya als segles XVI-XVII:les vicissituds d'una cultura política pactista", dins Història de la Cultura Catalana, vol. II, Renaixement i Barroc, segles XVI-XVII, pp.37-56.